

Motion till riksdagen 2009/10:U271

av Finn Bengtsson (m)

Gröna tegelstenar i utvecklingsländer

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd för satsningar på grön tegelstensframställning i utvecklingsländer.

Bakgrund

I en del mycket fattiga länder har man också ont om både träd till byggnadsvirke och byggnadssten, fast behovet av bostäder och andra byggnader är mycket stort på grund av att länderna är folkrika. I sådana länder använder man sig därför ofta av tusenåriga tekniker för att göra tegelsten till sina byggnader. För att kunna bränna tegelstenarna används i gammalmodiga ugnar den billigaste värmekällan som står att finna. Vanligen är detta ohälsosamt kol med mycket hög svavelhalt som ratas av andra, rikare stater på grund av sin skadliga inverkan både direkt på människor under själva hanteringen och indirekt genom sin miljö- och klimatskadliga inverkan i allmänhet vid förbränning. I en sådan folkrik, fattig stat som Bangladesh används exempelvis kol med över 8 procent svavelinnehåll, att jämföras med det kol som förbränns i t.ex. Indien som har fyra gånger lägre svavelhalt. Det hjälper föga att man i Bangladesh i lag från 1996 förbjöd användning av högsvavelhaltigt kol till tegelbrukens förbränning; landet är fattigt och det farliga kolet som är det enda man har råd med smugglas lätt över från grannländerna.

Infrastrukturen för gamla tegelbruk i exempelvis Bangladesh som utnyttjar uråldrig och miljöskadlig teknik bygger på tusentals mindre anläggningar, ofta drivna som småskaliga familjeföretag. I Bangladesh förorsakar dessa mängder av små men omoderna tegelbruk den enskilt näst största skadliga koldioxidutsläppsposten i landet efter trafiken (som för landets del också innebär gamla fordon med miljöskadliga utsläpp långt över genomsnittet i en

Fel! Okänt namn på

internationell jämförelse). Att Bangladesh tillhör världens mest tätbefolkade länder gör naturligtvis att behovet av fortsatt tegelstenstillverkning är växande och redan enormt, samtidigt som dess negativa miljökonsekvenser med den uråldriga teknik som används för detta blir alltmer orimlig i ett nationellt likväl som globalt perspektiv. Att tro att Bangladesh ska kunna lösa denna situation utan hjälp är naturligtvis lika orimligt, och det är därför nödvändigt att hjälpa landet att tillverka tegelsten på ett mera modernt och miljövänligt sätt.

I denna trista situation så har återigen uppfinnare kunnat komma till undsättning. En unik teknik har utvecklats för att ändra på förbränningsituationen vid tegelbränning och är anpassad till att kunna övertas vid de gamla tegelbruken och ersätta dessas massiva öppna förbränning av skadligt kol i processen för att bränna tegelstenarna. Tekniken kallas Hybrid Hoffman-tegelbränning, och har ursprungligen utvecklats med stöd från FN:s utvecklingsfond. Den finns sedan cirka ett decennium införd i exempelvis Kina, men i ett stort men fattigt land som Bangladesh har detta ännu inte gått att genomföra.

Den urgamla teknik som fortsatt används idag i Bangladesh tillämpas i över 5 000 tegelbruk. Den bygger på att blivande tegelstenar formas av lera, varefter de får torka i solen några dagar innan bränningen över öppen värme från eld av hälsovådligt, olagligt kol sker. Torkningen i solen gör att tillverkning bara kan ske under 8 av årets månader, då övrig regnperiod sätter allt under vatten. Detta innebär behov av en stor produktion under en kortare, tid och den skadliga röken från alla tegelbrukens skorstenar kan nu inte längre uppslukas av atmosfären. Den öppna förbränningen gör dessutom att värmen blir oregelbunden, och i snitt måste 25 procent av tegelstenarna kastas för att de inte kunnat brännas jämnt och fast.

Hybrid Hoffman-tekniken bygger istället på att lera mixas med kol i en särskild anläggning. Därefter bränns de mixade tegelstenarna med värme inifrån det kol som finns i stenen parallellt med att en yttre värmning också sker. Sammantaget leder detta till en jämnare bränning av tegelstenen och svinnet kan reduceras till 5 procent. Men viktigare är att den största miljövinsten ligger i att de skadliga utsläppen nu kan reduceras med hela 60 procent, samtidigt som produktionen kan pågå året runt.

Förslag

Problemet för ett fattigt land som Bangladesh är att konvertering till den nya tekniken kostar cirka 5 000 USD för varje småskaligt tegelbruk. Möjligen kan en sådan tegelbruksägare klara av en omställningskostnad på upp till en femtedel av detta belopp, men inte mera, enligt det egna landets bedömningar av hur dessa oftast småskaliga och familjeägda tegelbruk ägs och finansieras. Det innebär att ingen miljö- och effektivitetskonvertering av tegelbrukssituationen i praktiken är möjlig utan stöd utifrån till ett fattigt land som Bangladesh för detta.

Fel! Okänt namn på

De möjligheter till stöd för tegelbruksreformer mot gröna tegelstenar som idag kan anas för de fattiga småföretagarna utgörs av lågräntelån på lokala banker och "klimatlån" för utsläppsminskande teknikinvesteringar finansierade av Världsbanken. I detta läge, där Sveriges regering klokt nog redan visat prov på höga ambitioner för att nå klimatmålet med stöd även i utlandet samtidigt som en utmärkt reformering av synen på biståndspolitiken successivt genomförs av samma alliansregering, ses ytterligare möjligheter till att hjälpa fattiga länder där gammaldags tegelbrukstraditioner är ett miljö- och hälsoproblem.

Vårt förslag är därför att, inom givna budgetramar för miljö- och biståndspolitiken, göra en översyn av möjligheten till riktat stöd från svensk sida till de länder som är aktuella för att vilja och kunna reformera tegelbruksproduktionen om hjälp utifrån ges. Sådan hjälp kan alltså vara dels finansiell, och då inom givna ramar för miljö- och biståndspolitiken, dels av överföringstyp på plats, det vill säga att man med teknik och personal från Sverige bygger om aktuella tegelbruk till nya miljövänligare dito. Sammantaget är denna konkreta och riktade typ av miljö- och biståndsinsatser till stöd för fattiga länder något som också effektivt hindrar att korrupta regimer eller mellanhänder förstör syftet med att uppnå de miljö- och biståndspolitiska mål som har satts upp av den svenska riksdagen och regeringen. Detta vill vi att riksdagen genom att bifalla denna motion ger regeringen tillkänna.

Stockholm den 5 oktober 2009

Finn Bengtsson (m)